

TRACTATUS TERTIUS.

36 habitudinem ad ipsum, magisque debet ei assimilari, quam illud quod habet rationem modij prius cogniti; & tamen docet Vazquez, divinam essentiam, absque eo quod dicat realem habitudinem ad creaturem, & perfecte eis assimiletur, habere rationem speciei, ipsas immediatè, atque adeò primarij representantis. Non est ergo cur neget, eam habere posse, absque reali habitudine ad creaturem, & similitudine omnimoda cum eis, rationem modij in quo ut prius cognito, & tanquam in causa, virtualiter eas continente, Deo represententur.

9. Ad secundam probationem Antecedentis, nego Minorem, & ad ejus probationem dico quod

destructio creaturis possibilibus, destrueretur divina omnipotens, non quidem à priori, & per locum intrinsecum, sed à posteriori, & per locum extrinsecum. Ratio est, quia possibilis creaturam non est aliquid in se actu extra potentiam causæ, nec proinde potest destrui nisi in causa: non potest autem hæc possibilis in causa destrui, nisi destruktur vis producendi creaturem, quæ est ipsam causam, ac proinde nisi destruktur ipsa causa. Ex quo intelliges, absque ulla Dei imperfectione admitti posse & debeti contra Valquem, quod Deus foret impossibilis, si vel unica musca esset impossibilis: item quod Deus non magis necessarij existat, quam musca sit necessario possibilis.

10. Objecies secundò contra secundam conclusionem: Creatura cognoscuntur à Deo omni modo quo sunt cognoscibiles, alijs infinitus in cognoscendo non esset: Atqui sunt cognoscibiles non solum in essentia divina ut causa, sed etiam immediate in seipsis; & de facto utroque modo cognoscuntur ab anima Christi, & ab Angelis beatis, in quibus admittitur, post Augustinum, duplex cognitione creaturem, matutina scilicet & vespertina; seu in Verbo, & extra Verbum: Ergo Deus non solum cognoscit creaturem in sua essentia tanquam in causa, sed etiam immediate in seipsis.

11. Respondeo distinguendo Majorem: omni modo non dicente imperfectionem ex parte cognitionis, concedo Majorem. Si modus cognoscendi involvat imperfectionem, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego consequentiam, Nam, ut ex supra dictis constat, cognitione immediate creaturem in seipsis, in cognitionem refundit imperfectionem dependentem & specificationis ab ipsis. Ex quo patet disparitas ad exempla adducta, actibus enim creatis anima Christi, & cognitioni Angelorum, non repugnat talis imperfectione, sicut cognitioni divina; quia objectum specificativum intellectus humani, vel angelici, non est ens in creatum, sed ens ut sic, prout abstractus à creato & in creato; objectum vero specificativum intellectus divini, est ens in creatum tantum, seu sola essentia divina, ut capite precedentem ostensum est.

CAPUT III.

De causalitate scientia Dei respectu creaturemarum.

1. Nemo negat scientiam Dei, saltem directivè, concurre ad productionem creaturemarum; cum enim Deus sit agens intellectuale, nec cæco modo procedat in rerum productio-

ne, sed cum infinita sapientia, omnia in numero, pondere, & mensura efficiat, fit inde scientiam Dei prælucere omnibus operibus ejus, ipsumque in productione creaturemarum dirigere. Unde dicitur Psal. 103. *Omnia in sapientia fecisti, & Proverb.*

3. *Dominus sapientia fundavit terram, stabilit cœlos prudenter.* Difficultas ergo restat, an scientia divina, non solum directivè, sed etiam effectivè, concurrat ad rerum productionem, & cuinam scientia talis causalitas effectiva conveniat, an illi quæ dicitur simplicis intelligentia, vel ei quæ visionis appellatur? Pro resolutione,

2. Dico primò, scientiam Dei esse causam rerum, non solum directivam sed etiam effectivam.

Probatur primò ex Augustino 5. de Trinit. cap. 15. ubi sic ait: *Vniverſus creaturas spirituales & corporales, non quia sunt ideo novit Deus, sed ideo sunt, quia novit:* Sed hec causalitas non posset esse vera, si Dei scientia non esset causa productiva rerum: Ergo juxta Augustinum scientia Dei ad productionem rerum effectivè concurrit.

3. Ratio etiam id suadet, tum quia (ut infra ostendemus) Deus producit res ad extra, per actum imperij, qui procedit ab intellectu, quamvis supponat motionem voluntatis, ut docet D. Thomas 1.2. qu. 17. art. 1. Tum etiam, quia si Dei scientia non esset causa effectiva rerum, ab illis penderet & mensuraretur, quantum ad veritatem & certitudinem; illa enim cognitione dependet ab objecto, & ab illo mensuratur quantum ad veritatem & certitudinem, quæ illud non facit, sed supponit.

4. Neque valet responsio quorundam recentiorum, dicentium scientiam Dei penderet à rebus creatis, tanquam ab objectis, non vero tanquam à causis physicè influentibus. In primis enim hæc responsio aperte repugnat doctrina D. Thomæ, nam hæc art. 8. ad 3. sic ait. *Sicut scibilia naturalia sunt priora quam scientia nostra, & mensura ejus; ita scientia Dei est prior quam res naturales, & mensura ipsarum.* Et infra qu. 16. art. 1. ponit hoc discrimen inter intellectum divinum & nostrum, quod noster penderet à rebus, non vero divinus, à quo res potius penderet, & dicuntur veræ, quia ei adæquantur.

5. Secundò, si scientia Dei penderet à rebus creatis, tanquam ab objectis, & in illis supponeret & non faceret certitudinem & veritatem, non esset quantum ad hoc perfectior scientia Angelorum; cum enim illi non accipiunt species à rebus, sed habeant à Deo infusas, illorum scientia non penderet à rebus creatis, in genere causæ efficientis & physicè influentis in eorum intellectum, sicut scientia nostra, quæ accipit species à rebus, sed in genere tantum causæ materialis & objectivæ: Ergo si hoc secundo modo, divina scientia penderet & causetur à rebus, non erit perfectior, nec magis independens ab illis, quam scientia Angelorum.

6. Tertiò, scientia Dei non est minus perfecta, nec minus independens à rebus creatis, quam ejus amor: Sed divinus amor non penderet nec mensuratur à bonitate & perfectione qua sit in rebus, nec illam supponit, sed ponit & efficit, ut docet D. Thomas infra qu. 20. art. 2. his verbis: *Amor Dei est infundens & creans bonitatem in rebus:* Ergo similiter scientia Dei non penderet à certitudine & veritate quæ sit in rebus, nec illam supponit, sed potius efficit.

7. Dico secundò, scientiam simplicis intelligentia esse causam effectivam rerum in actu primo, scientiam vero visionis, ut est libera & approbationis,

DE SCIENTIA DEI.

37

bationis, eas causare in actu secundo.

Prima pars patet, nam scientia simplicis intelligentia continet in se ideas rerum possibilium, & se habet sicut ars in mente artificis, antecedens voluntatem producendi opus, quæ est productiva in actu primo operum artificialium.

8. Secunda vero, quæ negatur à Recentioribus, probatur primò ex SS. Patribus: D. enim Augustinus lib. 13. confess. cap. ultimo hæc scribit: *Nos itaque qua fecisti videmus, quia sunt; tu autem, quia zides ea sunt.* D. Gregorius 20. moral. cap. 23. *Quae sunt (inquit) non ab aeternitate ejus videntur, quia sunt, sed ideo sunt, quia videntur.* Et lib. 32. cap. 6. *Non existentia videndo creat, existentia videndo continet.* Ubi cùm utantur verbo *videre*, scientiam non simplicis intelligentia, sed visionis, apertere indicant.

Probatur secundò ex D. Thoma in 1. dist. 39. qu. 1. art. 1. ad 5. ubi sic ait: *Esse Dei non subjet libertati voluntatis, sicut scire operativum creatura:* At scientia quæ subjet libertati voluntatis divisa, seu libero Dei decreto, non est purè possibilium, sed futurorum, nec simplicis intelligentia, sed visionis: Ergo ista ex mente D. Thomæ est creaturemarum causa, non vero illa.

9. Probatur tertio: Scientia quæ est causa in actu secundo futuritionis & existentie rerum, debet illas ut futuras & existentes cognoscere: Atqui scientia simplicis intelligentia non est cognitione rerum ut futurorum atque existentium, sed solum ut merè possibilium: Ergo illa non est causa in actu secundo futuritionis & existentie rerum, sed hæc causalitas competit scientiae visionis, quia Deus futura & existentia cognoscit. Minor expresse docetur à S. Thoma hic qu. 14. art. 9. his verbis: *Quadam licet non sint in actu, tamen vel fuerunt, vel erunt, & omnia ista Deus dicitur scire scientia visionis; quadam vero sunt, quæ sunt in potentia Dei vel creature, que tamen nec sunt, nec erunt; & respectu horum non dicitur habere scientiam visionis, sed simplicis intelligentie.* Major vero videtur manifesta, tum quia sicut illud quod ignorat medicina, non curat, ita illud quod ignorat ars vel scientia, non causat. Tum etiam, quia juxta Augustinum lib. 11. de civit. cap. 10. *Deus non fecit aliquid nesciens:* fecisset autem, si actus & scientia quæ causat rerum futuritionem & existentiam, ad eas non terminaretur ut ad objecta scita & cognita, sed solum tanquam ad effectus per causalitatem productos: Ergo &c.

10. Demum eadem pars hac ratione fundamentali probari potest: Deus producit creaturem per actum imperij, juxta illud Psal. 148. *Ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt:* Sed imperium est scientia visionis: Ergo scientia visionis est causa rerum. Minor probatur: Imperium sequitur efficacem electionem rerum in Deo: Sed actus supponens efficacem electionem, est scientia visionis, & non simplicis intelligentia: Ergo imperium est scientia visionis. Minor constat, scientia enim simplicis intelligentia, cum non sit libera, sed necessaria, non supponit, sed antecedit electionem & decreatum voluntatum divinæ: Ergo actus supponens talem electionem & decreatum, est scientia visionis. Major autem, in qua est difficultas, ostenditur primò ex D. Thoma 1.2. qu. 17. art. 1. ad finem corporis, ubi sic ait: *Vnde relinquitur quod imperare sit actus rationis, presupposito actu voluntatis, in cuius virtute ratio movet per imperium ad exercitium actus:* Ergo imperium divinum presupponit efficacem electionem. Secundò

I. Pars.

probatur ratione: Imperium est actus practicus & liber intellectus: Sed omnis intellectus libertas, ex aetū voluntatis originatur, & illum supponit, cum voluntas sit primum liberum, & prima libertatis radix: Ergo imperium est actus intellectus, supponens efficacem electionem voluntatis.

11. Ad pleniorum hujus conclusionis intelligentiam, & plurium argumentorum solutionem, diligenter observandum est, me dixisse in secunda parte conclusionis, scientiam visionis esse causam rerum in actu secundo, ut est libera & approbationis; quia sicut licet intellectio & dictio sint unica actio intellectus, quæ simul est productio verbi, & contemplatio illius; ea tamen quatenus est pura objecti contemplatio, & ut loquuntur Philosophi, quatenus est in esse quieto, non est productiva verbi, sed supponit illud prius natura & ratione factum à seipso, quatenus est dictio. Ita quoque, est scientia approbationis & visionis, unica sit scientia in Deo, omnino indistincta, quæ secundum diversos respectus quos dicit, vel ad decreturn quod supponit, vel ad objectum quod intuerit, diversa illa nomina fortuit; ipsa tamen quatenus formaliter visionis est, & prout consideratur ut purè intuitiva & contemplativa sui objecti, non est causa rerum, sed eas supponit in aliquo priori naturæ & rationis factas à seipso, quatenus est practica & approbationis. Unde D. Thomas hæc art. 8. ad finem corporis ait, scientiam Dei esse causam rerum, secundum quod habet voluntatem conjunctam, & prout consuevit nominari scientia approbationis. Ex quo facile intelliges, quomodo Deus non causet peccata, quamvis ea cognoscat per scientiam visionis; quia nimis illa non cognoscit per scientiam visionis, quatenus est approbationis, ed quod ea nullum supponant in Deo decreturn positivum, quo velit & approbet illorum existentiam vel futuritionem, sed permisum duntaxat, quo vult permittere eorum malitiam & deformitatem.

12. Objecies primò contra primam conclusionem: Non magis pertinet ad vim intellectivam suum objectum efficere, quam ad potentiam effectivam suum opus intelligere: sed potentia effectiva non intelligit suum opus: Ergo nec intellectiva efficit suum objectum.

13. Respondeo distinguendo Majorem, & concedendo illam de vi intellectiva, quæ est merè speculativa, negando vero de vi intellectiva, quæ est eminenter speculativa & practica; huic enim convenienter intelligere simili & efficere, ut patet in intellectione nostra, quæ (ut supra dicebamus) simul habet rationem dictioris & intellectiois respectu verbi quod producit; illud enim intelligendo producit, & producendo intelligit. Idem cum proportione de scientia Dei libera, quæ est eminenter speculativa & practica, dicendum est.

14. Objecies secundò contra secundam partem secundæ conclusionis: D. Thomas hæc art. 9. ait quod illa scientia est causa rerum, quæ cum sit in differens ad opposita, ex determinatione voluntatis producit determinatum effectum: Atqui scientia visionis non est in differens ad opposita, bene tamen scientia simplicis intelligentia, nempe ad productionem vel non productionem creaturemarum, & ad productionem illarum potius quam aliarum: Ergo in doctrina D. Thomæ, scientia visionis non est causa rerum, sed scientia simplicis intelligentia.

15. Confirmatur: S. Doctor ibidem ait, scientiam in Deo esse causam rerum, sicut scientia artificis est causa artefactorum: Atqui scientia artificis, D. quæ

quæ est causa artefactorum, non est intuitiva; cùm ille non intueatur artefactum, nisi postquam factum est, & existit: Ergo similiter scientia in Deo quæ est causa rerum, non est illa quæ dicitur visionis, sive intuitiva, sed ea quæ vocatur simplicis intelligentiæ, quæ est abstractiva.

16. Ad objectionem respondeo distinguendo Minorem: scientia visionis non est indifferens ad opposita, postquam à ratione scientiæ simplicis intelligentiæ transit ad rationem scientiæ visionis, concedo Minorem. Antequam transiret ad illum statum, & dum erat tantum scientia simplicis intelligentiæ, nego Minorem & consequentiam. Scientia enim quæ in doctrina D. Thomæ citata, cùm sit indifferens ad opposita, ex determinatione voluntatis producit determinatum effectum, est scientia transiens à statu simplicis intelligentiæ, sub quo est ad opposita indifferens, ad statum scientiæ visionis, tib quo ex determinatione voluntatis habet producere determinatum effectum. Unde argumentum non excludit, quod ut est scientia visionis non sit causa rerum, sed tantum quod priusquam ex determinatione voluntatis fierer talis, debebat esse indifferens ad opposita, atque adeò scientia simplicis intelligentiæ, quod libenter admittimus; fatemur enim eandem esse entitativè scientiam, qua antecedenter ad decreto liberum divinæ voluntatis est indefferens ad productionem rerum, subindeque simplicis intelligentiæ, quæque nihilominus, adveniente illo decreto, determinatur ad illarum productionem, & dicitur scientia visionis.

17. Ad confirmationem dicendum est, scientiam Dei practicam convenire in aliquo cum scientia artificis creati, & in multis ab illa differre; conuenient enim in hoc quod utraque concurreat ad opus, non solum directivè, sed etiam effectivè; differunt verò primò, in eo quod artifex creatus non operatur nudo & solo imperio, neque in instanti, sed cum mora temporis, & cum applicatione activorum & passivorum; ex quo fit quod ejus scientia non potest intuitivè fieri in opus, dum actu fit, sed solum postquam factum est. Deus autem producit res in instanti, & per solum actum imperij, nec indiger applicare activa passiva, sed educit res ex nihilo: unde ejus scientia practica, potest in eodem instanti quo operatur, intuitivè fieri in creaturas quas producit. Secundò differt scientia Dei à scientia artificis, in eo quod scientia artificis, post factum opus, est purè speculativa, quia artefactum dependet ab ea tantum in fieri, non autem in conservari: At verò res omnes creatæ, à scientia Dei practica dependent, non solum in fieri, sed etiam in conservari, juxta illud quod ex Gregorio magno supra retulimus: *Non existentia videndo creat, & existentia videndo continet.* Unde scientia Dei respectu creaturarum, semper manet eminenter formaliter speculativa & practica, non verò scientia artificis respectu artefactorum. Ex hoc facile intelliges illud Genesios 1. quod nobis Adversarij objiciunt: *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* Hoc enim intelligi debet de scientia visionis, non quatenus est productiva, sed prout est conservativa rerum; sub hac enim ratione supponit illas factas & existentes, sicut conservatio supponit creationem.

18. Objicies tertio: Scientia visionis supponit res existentes & futuras: Ergo non causat eatum existentiam & futuritionem. Consequentia pater, nulla enim causa præsupponit suum effectum. Antecedens verò probatur quoad utramque partem.

Et in primis quod scientia visionis supponat res existentes videtur manifestum, ex eo quod scientia intuitiva supponat suum objectum, jam factum & existens, cùm impossibile sit intueri ea quæ non sunt. Quod verò etiam supponat illarum futuritionem, constat ex eo quod illa subsequitur decretum divinæ voluntatis, per quod res extra hunc à statu mera possibilitatis, ad statum futuritionis.

19. Respondeo negando Antecedens quoad utramque partem, & ad probationem primæ dico, quod licet scientia intuitiva, quando est mera speculativa, supponat suum objectum jam factum & existens, secūs tamen quando est eminenter speculativa & practica. Vel id concedo de scientia intuitiva, quæ mensuratur à rebus; nego verò de scientia intuitiva, quæ est mensura rerum: Scientia autem visionis non est purè speculativa, sed etiam practica, nec mensuratur à rebus, sed est illarum mensura, ut supra ostensum est. Porestque hæc doctrina & responsio pluribus exemplis illustrari. Nam in mysterio Trinitatis Pater æternus videndo filium, ipsum producit, & ipsum producendo videt; & si visio oculi mei lumen fundetur, ut sol lucem suam, videndo illuminaret, ac illuminando videtur. Item ens rationis est objectum cognitionis humanæ, ut exercitè existens, & tamen est effectus illius; non enim causatur per cognitionem, quia ut possibile attingitur, sed per notitiam, per quam exercitè existens apprehenditur. Demum intellectio nostra, ut supra dicebamus, simul habet rationem dictioris & intellectio respectu verbii quod producit, illudque intelligendo producit, & producendo intelligit.

20. Ad probationem verò secunda partis Antecedentis, dicendum est, quod licet ratione divini decreti res sint futuræ inchoatiæ & incompletæ, non tamen totaliter & completem; quia principium immediatè productivum rerum, & potentia executiva Dei, non est ejus voluntas, sed intellectus practicus, qui producit res ad extra, per actum imperij, ut infra patet. Unde donec talis actus imperij sit & intelligatur in Deo, nondum intelligitur causa totalis & completa productionis & futuritionis rerum, sed inchoativa duntaxat & incompleta.

Corollaria notaru digna.

21. Ex dictis colligitur primò, hanc propositionem, *Ideo res sunt futura, quia sciantur à Deo,* esse veram, non solum in sensu illativo, sed etiam in sensu causali. Nam quia rationalitas v. g. est causa risibilitatis, hæc propositio, *homo est risibilis, quia rationalis,* est vera non solum in sensu illativo, sed etiam in sensu causali: Ergo similiter, si scientia visionis in Deo sit causa rerum, ut in secunda conclusione ostendimus, hæc propositio, *Ideo res sunt futura, quia sciantur à Deo,* erit vera in sensu causali, & non tantum in sensu illativo. Unde magister sentent. in 1. dist. 38. *Neque res futura sunt causa Dei præscientia, licet enim, si non essent futura, non præsintur à Deo, non tamen ideo præscintur à Deo, quia futura sunt:* Si enim hoc esset, tunc ejus quod aeternum est, aliquid existere causâ, ab eo alienum, ab eo diversum, & ex creaturis penderet scientia Creatoris, & creatum esset in creati causa. Quam rationem supra fuisse expendimus, probando secundam partem secundæ conclusionis.

22. Quod si objicias cum Adversariis, Justinum martyrem quæst. 18. ad Gentiles, oppositum docuisse

cuiusvis his verbis: *Non est prænotio causa hujus quod futurum erat, sed quod futurum erat est causa prænotionis.* Item Origenem in cap. 8. Epist. ad Roman. dixisse, non ideo res esse futuras, quia præscintur à Deo, sed potius Deum illas præscrire, quia futura sunt.

23. Respondeo primò, hæc & alia similia Patrum testimonia, æquè adversus doctrinam Adversariorū, ac contra nostram posse objici, cùm illi doceant scientiam simplicis intelligentiæ, ut connotantem voluntatem Dei, sive ejus decretum, esse causam rerum; & tamen Patres citati, & alij quos nobis objiciunt, dicant absolvè, præscientiam Dei non esse causam futuritionis rerum.

24. Respondeo secundò, Patres locis citatis loqui de peccatis, de quibus verissimum est dicere, illa non esse futura, quia sciuntur & cognoscuntur à Deo per scientiam visionis, ut in fine conclusiois secundæ declaravimus. Quod si interdum Patres non loquantur de peccatis, sed de actibus liberis, quicunque illi sint; solum intendunt, divinam præscientiam non esse causam totalem & adæquatam illorum, ita quod ejus causalitas impedit vel excludat liberam determinationem & cooperationem nostræ voluntatis, eique inferat aliquam violentiam & coactionem, ut exponit D. Thomas quæst. 2. de verit. art. 14. ad 1. Aliam respondionem adhibet verbi Origenis hic artic. 8. ad 1. dicens quod cùm Origenes dixit, non ideo res esse futuras, quia sciuntur à Deo, intelligendus est de scientia, non ut adjunctam habet voluntatem, & ut connotat decretum illius, sed secundum rationem generalem scientiæ ut sic, cui ut tali non competit ratio causalitatis. Quod autem addidit, ideo præscrire Deum aliqua, quia sunt futura, intelligendum esse secundum causam consequentia, non verò secundum causam essendi, id est in sensu non causali, sed illativo; sicut ista propositio, *quia Petrus est risibilis, est rationalis.*

25. Colligitur secundò, potentiam Dei executivam, seu productivam creaturarum, non distinguere virtualiter ab ejus intellectu & voluntate, sed esse ipsiusmet intellectum Dei practicum, ut motum & applicatum à voluntate. Illud enim attributum in Deo est immediatè productivum creaturarum, quod elicit actum, per quem Deus de facto producit creaturas: Atqui talis actus elicetur ab intellectu Dei practico, ut moto & applicato à voluntate: Ergo ille est principium immediatè productivum creaturarum, seu potentia Dei executiva. Major patet, minor probatur. Deus ad extra producit creaturas per actum imperij: Sed imperium est actus elicitus ab intellectu practico, ut moto à voluntate: Ergo actus quo Deus ad extra producit creaturas, ab ejus intellectu elicetur. Major constat ex variis Scripturæ locis, in quibus productio creaturarum, Dei imperio tribuitur: dicitur enim Genes. 1. *Fiat lux, & facta est lux.* Et Psalm. 148. *Ipse dixit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt.* Et Matth. 8. *Volo, mundare:* quæ duo verba separatim legenda sunt, ut obseruat D. Hieronymus. Item Joan. 11. Christus ait Lazaro mortuo, *Lazare veni foras.* Et Matth. 8. *Imperavit ventis & mari.* Ubi eleganter Hieronymus: *Ex hoc loco intelligimus quod omnes creature sentiant Creatorem imperantem, non errore hereticorum, qui omnia putant animantia, sed maiestate conditoris, quia apud nos insensibilia, illi sensibilia sunt.* Minor verò expressè docetur à D. Thoma 1. 2. quæst. 17. art. 1. ubi ait quod imperare est actus rationis, præsupposito actu voluntatis, in cuius virtute

I. Pars.

ratio moveat. Ratio etiam id suadet: Imperium enim (ut ibidem docet S. Doctor) tria importat, scilicet intimationem, ordinatem, & motionem: duo præna habet intellectus à seipso, intimatione enim est spiritualis locutio, juxta illud, *O iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium.* Ordinatio etiam ad intellectum spectat, quia est effectus prudentiae exequentis, prudentia verò est in intellectu. Tertium verò habet à voluntate, quæ est primum movens quantum ad exercitium: Ergo imperium est actus elicitus ab intellectu practico, ut moto à voluntate.

26. Ex hoc intelliges, actualē productionem creaturarum esse ab arte vel à scientia Dei practica; est enim, ut jam ostendimus, actus elicitus ab intellectu divino: Sed non est actus luminis primorum principiorum, quod erga Deum versatur; nec prudentia, quæ versatur circa agibilia: Ergo est actus artis vel scientiæ practicæ Dei, quæ nullatenus differunt, ut in artifice creato conspicitur.

27. Dices, Imperium non est actus artis, vel scientiæ practicæ, sed prudentia: Ergo si Deus ad extra producat creaturas per actum imperij, illarum producio, non erit actus artis, vel scientiæ practicæ Dei, sed prudentia aut providentia divina.

28. Respondeo quod imperium erga agibilia, est actus prudentiae, imperium verò circa factibilia, est actus artis; & quia actualis creaturarum productio erga factibilia versatur, non est actus prudentiae, sed artis divina. Ex quo inferes, eos qui artem à scientia practica Dei virtualiter & attributaliter distinguunt, difficile salvare posse, productionem creaturarum esse actum scientiæ practicæ Dei, illamque obtinere in Deo rationem potentiae executiva.

29. Contra istud corollarium objici potest, quod D. Thomas infra quæst. 25. art. 1. ad 4. expresse docet, potentiam executivam in Deo distinguere virtualiter ab ejus intellectu & voluntate, ait enim: *Potentia non ponitur in Deo, ut aliquid distinctum à scientia & voluntate secundum rem, sed secundum rationem, inquantum scilicet potentia importat rationem principij exequentis id quod voluntas imperat, & ad quod scientia dirigit.*

30. Respondeo, prater hanc responsionem, aliam subjunxit S. Doctorem, subdit enim; *Vel dicendum quod ipsa scientia vel voluntas divina, secundum quod est principium effectuum, habet rationem potentia.* Quæ secunda solutio exprimit ultimum illius iudicium, unde magis illi standum est, quam precedentem. Præsertim cùm opusc. 11. cap. 3. & quodlib. 6. art. 1. expresse doceat, Angelos movere celos, conceptione intellectus efficaci, seu per actum imperij, subindeque in illis non agnoscatur potentiam loco motivam, distinctionem ab intellectu practico. Quod à fortiori de Deo, ut potè simpliciori, & perfectiori, sentendum est.

31. Colligitur tertio, in hoc differre scientiam visionis à scientia simplicis intelligentiæ, quod ista concurreat ad productionem rerum directivè solum, directione remota; illa verò directivè, directione proxima ac immediata, & efficienter. Ista enim ad productionem rerum concurreat per modum confilii, illa per modum imperij: Sed confilium remotè tantum & mediately dirigunt artificem ad opus faciendum, imperium verò proximè & immediatè, & insuper effectivè concurreat ad illius productionem, ut ex supra dictis constat: Ergo scientia simplicis intelligentiæ uno tantum modo concurreat ad productionem rerum, directivè scilicet, directione remota & mediata, scientia autem

D 2 visionis